

## MITES 2n BATXILLERAT

### 1. ZEUS

Com a déu del cel Zeus provoca els fenòmens atmosfèrics: el llamp, els núvols, el tro i la pluja. Governa l'univers impartint justícia entre els déus i els homes i protegeix l'ordre social i el poder reial. És representat amb barba, sovint assegut en un tron, empunyant el ceptre o el llamp i acompanyat de l'àguila. La seva primera muller va ser Metis (la Prudència), filla d'Oceàn, però la seva companya definitiva va ser Hera, malgrat que va tenir in comptables aventures amoroses amb altres deesses i mortals, molts cops canviant la seva aparença. De les seves relacions extramatrimonials va engendrar in nombrables fills, entre els quals els herois més famosos de Grècia. Un dels santuaris de Zeus més cèlebres de tot Grècia era Olímpia, seu dels Jocs Olímpics.

#### 1.1. ELS AMORS DE ZEUS

Zeus es va casar amb la seva germana Hera, però, casat i tot, va tenir in comptables aventures amb altres deesses i dones.

Entre les seves nombroses aventures amoroses i transformacions de Zeus destaquen les explicades a continuació, que són el tema de les pintures o gravats esmentades al costat:

Amors de Zeus	Obres
Acrisi, rei d'Argos, va saber un oracle segons el qual el seu propi nét el mataria. Així, per evitar que la seva filla <b>Dànae</b> quedés embarassada, va tancar-la en un soterrani de bronze, ben vigiada. Zeus va aconseguir entrar-hi a través d'una esquerda del sostre, un cop transformat en una pluja d'or, que la va fecundar. De Zeus i Dànae va néixer <b>Perseu</b> .	<i>Dànae</i> de Tiziano Vecellio, 1553-1554, Museo del Prado, Madrid. Pintor venecià del barroc.  <i>Dànae</i> de Gustav Klimt (1907-08), col·lecció privada, Graz. Pintor austríac de l'Art Nouveau.
Quan Zeus va intentar seduir una sacerdotessa d'Hera anomenada Io, aquesta va fugir. Aleshores el déu es va convertir en una densa boira per atrapar-la i prendre-li la virginitat. Posteriorment va transformar la noia en una vedella per amagar-la de la ira d'Hera. Però la deessa, desconfiada, va posar-la sota la vigilància d'Argos, un monstre de cent	<i>Júpiter i Io</i> de Correggio (Antonio Allegri), c. 1532, Kunsthistorisches Museum, Viena. Pintor italià del renaixement.

ulls. De Zeus i Io va néixer <b>Èpafos</b>	
Cal·listo era una nimfa del bosc, una de les companyes d'Àrtemis que havien fet vot de viginitat. Com que defugia els mascles, va ser seduïda per Zeus sota la forma d'Àrtemis i en va quedar embarassada. Un dia que Àrtemis i les seves companyes es van banyar en una font, Cal·listo es va veure obligada a despullar-se i a descobrir el seu embaràs. Àrtemis la va castigar per trencar el seu vot transformant-la en ossa. Finalment Zeus la va convertir en la constel·lació de l'Ossa Major.	<i>Júpiter sota la forma de Diana i la nimfa Cal·listo</i> , de François Boucher, 1759, Nelson-Atkins Museum of Art, Kansas City, Pintor francès rococò.
<b>Alcmena</b> era la fidel esposa d'Amfitrió, rei de Tebes. Zeus se'n va enamorar i per posseir-la va prendre l'aparença d'Amfitrió quan aquest era a la guerra. D'aquesta manera van passar la nit junts i de la seva unió de Zeus i Alcmena va néixer Hèracles.	Gravat del segle XVII de la comèdia de Molière, <i>Amphitryon</i> .
Zeus es va enamorar de <b>Leda</b> , l'esposa del rei d'Esparta, Tindàreu, i s'hi va unir sota la forma de cigne. Però, com que tot seguit va ser posseïda pel seu marit, va quedar embarassada de tots dos. D'aquestes dues unions va pondre dos ous, dels quals van néixer dues filles, Hèlena i Clitemnestra, i dos fills, Càstor i Pòl·lux.	<i>Leda Atòmica</i> de Salvador Dalí, 1949, Teatre-Museu Dalí, Figueres. Pintor surrealista català, que hi va pintar la seva esposa Gala com si fos Leda. <i>Leda</i> de Leonardo da Vinci, Galleria Borghese, Roma. Artista i científic italià del renaixement.
<b>Ganimedes</b> era un adolescent troià que feia de pastor. Era el més bell dels mortals, tant que Zeus se'n va enamorar i, transformat en una àguila, el va raptar i se'l va endur volant fins a l'Olimp. Allà dalt va esdevenir el coper de Zeus: li servia el nèctar, la beguda dels déus.	<i>El rapte de Ganimedes</i> de Correggio (Antonio Allegri), 1531-1532, Kunsthistorisches Museum, Viena.

## 2. APOL·LO

Apol·lo és el déu de la resplendor del sol i la bellesa, de la medicina i de l'endevinació. Presideix, a més, el cor de les nou Muses, divinitats a les quals estan consagrades les arts de l'esperit: la música, la poesia, la dansa i els gèneres teatrals. Les fletxes que tira amb el seu arc provoquen la malaltia, però també és el déu guaridor i purificador. Eren molts els santuaris dedicats a Apol·lo, el més important dels quals era el de Delfos. Si

bé els seus nombrosos amors són molts cops dissortats, la seva aparença és la d'un jove molt bell, sense barba i amb els cabells foscos rinxolats cenyits per una corona de llorer, amb una lira a la mà i a l'esquena un carcaix. Com que un dels sistemes d'endevinació de l'antiguitat era per mitjà de l'observació del vol de les aus, el seu animal és el corb.

## **2.1. L'ORACLE DE DELFOS**

### **2.1.1. Delfos, el centre del món**

Pitó, la monstruosa serp morta per Apol·lo, guardava un antiquíssima gruta oracular que Gea, la Terra, tenia a la ciutat de Pito. Es diu que la Sibila hi profetitzava des d'una roca. El déu la va matar i la va enterrar allà i va apoderar-se de l'oracle, alhora que hi instaurava els Jocs Pítics en honor de la serp. El santuari, amb el nom nou de Delfos, està situat de cara al mar en el vessant sud del mont Parnàs, on els antics imaginaven l'estatge de les Muses. Es creia que Delfos era el centre del món tal com indicava una pedra en forma d'ou, anomenat *ómphalos*, el llombrígol de la Terra. La llegenda explica que, per calcular el centre del món, Zeus va deixar anar una àguila des de cada un dels dos extrems de la Terra, i es van creuar justament damunt l'*ómphalos*.

## **2.2. LES MUSES**

Les Muses són les divinitats que inspiren les arts de l'escriptura i la música, filles de Zeus i Mnemosine. El nombre definitiu de Muses es va establir en nou, cadascuna de les quals inspirava i protegia un gènere diferent. Malgrat que l'origen del seu culte va ser la Pièria, prop de l'Olimp, finalment es van situar al Parnàs, la muntanya en la qual s'assentava el santuari de Delfos, en ser associades al culte d'Apol·lo.

## **2.3. APOL·LO I DAFNE**

Llegeix aquest passatge de les *Metamorfosis* d'Ovidi que narra el dissortat amor d'Apol·lo per Dafne, una nimfa filla del riu Peneu de la regió de la Tessàlia. En grec δαφνη (*dafne*) vol dir 'llorer'.

El primer amor de Febos va ser Dafne, filla de Peneu; no va ser causat per un atzar cec, sinó per la ira cruel de Cupido. El Deli, tot just després d'haver vençut el serpent, l'havia vist mentre corbava, tot tensant la corda, els extrems del seu arc i li havia dit: «¿Què fas tu, nen juganer, amb armes d'homes? Portar aquesta mena de càrrega a les espatlles m'escau a mi, que sóc capaç de donar cops infal·libles a una fera o a un enemic, i que fa poc he abatut amb fletxes innombrables Pitó, que cobria tanta extensió de terreny amb el seu ventre carregat de verí. Tu acontenta't

d'encendre amb la teva flama no sé quina mena d'amors, i no vulguis aspirar a una glòria que a mi em pertoca». El fill de Venus li va respondre: «El teu arc pot travessar tot el que vulgui, però el meu et travessarà a tu; en la mateixa mesura en què tots els animals són inferiors a un déu, la teva glòria és menor que la meva».

Això va dir i, trencant l'aire amb el moviment de les seves ales, va col·locar-se, veloç, en el cim ombrívol del Parnàs; del seu buirac carregat de sagetes va treure dues fletxes amb efectes ben diversos; l'una fa fugir l'amor, l'altra el produeix. La que el produeix és d'or i té una punta afilada i lluent; la que el fa fugir és roma i té plom sota la canya. Aquesta última va clavar-la el déu a la nimfa, filla de Peneu; amb l'altra va ferir Apol·lo, travessant els seus ossos fins al moll. Tot d'una ell queda enamorat; ella fuig, fins i tot, de la paraula «amant»; gaudeix només en els amagatalls dels boscos i amb les despulles de les feres que captura, imitant, així, la virginal Febe. Una cinta lligava els seus cabells deixats anar en desordre. Molts van ser els seus pretendents; però ella, desdenyant-los tots, sense poder suportar la idea de prendre marit, recorre els paratges més amagats dels boscos, sense preocupar-se de saber què és l'himeneu, ni què és l'amor, ni què el matrimoni. El pare li ha dit sovint: «Has de donar-me un gendre, filla». El pare li ha dit sovint: «Filla meva, has de donar-me néts». Ella, que odiava com un crim les torxes conjugals, s'avergonyia i mostrava el seu bell rostre envaït de rubor, i, envoltant el coll del seu pare amb els seus braços afalagadors, va dir-li: «Atorga'm, pare estimadíssim, de poder gaudir d'una virginitat perpètua. El seu pare la va concedir abans a Diana». Ell hi accedeix; però a tu, Dafne, la teva mateixa bellesa t'impedeix d'aconseguir el que desitges, i la teva aparença no s'adiu gens al teu vot. Febos l'estima; ha vist Dafne i desitja unir-se a ella. Espera aconseguir allò que desitja i els seus propis oracles l'enganyen. [...] Ella, però, fuig més veloç que la brisa lleugera i no es detura en sentir aquestes paraules que la criden:

«Nimfa, t'ho suplico, filla de Peneu, atura't; no et persegueixo amb males intencions; nimfa, atura't [...]. Sàpigues, tanmateix, qui has enamorat; jo no sóc pas un habitant de les muntanyes, no sóc un pastor, ni un d'aquells homes rudes que guarden per aquí bestiar i ramats. No saps, no saps, inconscient, de qui fuges i per això fuges. A mi m'obeeixen la terra de Delos, Claros i Tènedos, i la residència reial de Pàtara; Júpiter és el meu pare; per a mi es revela el que serà, el que ha estat i el que és; per a mi els cants s'acompanyen dels sons de les cordes; la meva fletxa és infal·lible, tot i que n'hi ha una més infal·lible que la meva, la que ha ferit el meu cor, abans lliure de cuites. La medicina ha estat una de les meves invencions, sóc anomenat auxiliador pertot arreu, i controlo el poder de les herbes. Ai de mi! El mal d'amor no pot ser guarit amb cap mena d'herbes i les arts que són útils a tothom de res no serveixen al seu senyor».

Tenia intencions de continuar parlant, però la filla de Peneu va fugir amb la seva cursa esporuguida i va deixar-lo a ell i al seu discurs inacabat. També aleshores li va semblar bella; els vents li descobrien les formes del cos, l'aire de cara li agitava els vestits mentre corria, i la brisa lleugera li tirava enrere els cabells; la fugida augmentava la seva bellesa. Però el jove déu no pot suportar més perdre el temps amb paraules afectuoses i, empès per l'amor, segueix les seves petjades amb passos freturosos. [...] Corrien el déu i la donzella, ell mogut per l'esperança, ella per la por. El

perseguidor, tanmateix, ajudat per les ales de l'amor, és més ràpid i no es permet un moment de repòs; encalça l'esquena de la fugitiva i llança el seu alè sobre els cabells escampats pel seu coll. Ella va empal·lidir esgotada i, vençuda per l'esforç de la vertiginosa fugida, va dir, tot contemplant les aigües del Peneu: «Ajuda'm, pare, si és veritat que els rius teniu poder diví; destrueix, transformant-la, aquesta figura meva que m'ha fet ser massa desitjada».

Tot just acabada la pregària, un pesat entorpiment li envaeix els membres, els seus pits delicats comencen a ser envoltats per una fina escorça, els seus cabells creixen transformant-se en fulles, els seus braços en branques; els peus, suava tan àgils, queden fixats a terra, convertits en arrels immòbils, el seu cap esdevé una copa d'arbre. Només queda d'ella la seva bellesa resplendent. Febos, tanmateix, continua estimant-la; posa la mà dreta en el tronc i sent com batega encara el seu cor sota la nova escorça; estreny amb els seus braços les branques com si fossin membres i omple la fusta de besos; la fusta, però, refusa els petons. El déu li digué: «Ja que no pots ésser la meva esposa, seràs, no ho dubtis, el meu arbre; ornaràs per sempre, llorer, els meus cabells, la meva lira, el meu buirac; acompanyaràs els cabdills romans quan veus alegres cantin el seu triomf i el Capitoli sigui testimoni de les llargues desfilades [...]". El llorer va assentir amb les branques novelles i va semblar que havia agitat la copa com si fos un cap.

Ovidi, *Metamorfosis*, I, 452-567.

NOTES: Himeneu: les noces. Himeneu és el déu dels casaments. Delfos, Claros, Pàtara i Tènedos són santuaris famosos d'Apol·lo; Delfos a la Grècia continental, Claros i Pàtara a Asia Menor, i Tènedos a l'illa del mateix nom, prop de Troia. Capitoli: el principal temple de Roma.

### **3. ATENA**

Atena era la deessa protectora de la saviesa, de les tècniques i les arts manuals. També era una divinitat guerrera i moltes vegades intervenia en els combats dels mortals. Va restar sempre casta.

Atena va ser engendrada per la unió de Zeus amb l'Oceànida Metis, la seva primera esposa. Úranos i Gea van anunciar a Zeus que el segon fill de Metis seria un mascle i li arrabassaria el poder suprem. Per evitar-ho, Zeus va empassar-se Metis quan va saber que estava embarassada per primera vegada. Tanmateix, arribat el moment, Atena va néixer en un part prodigiós, tal com explica el diàleg següent entre Zeus i Hefest, escrit per Llucià de Samòsata:

HEFEST.- ¿Què he de fer, Zeus? Aquí em tens, com has ordenat, amb la destal tan esmolada que podria partir les pedres d'un sol cop.

ZEUS.- Perfecte, Hefest. Ara descarrega-la sobre el meu cap i parteix-me'l en dos.

HEFEST.- ¿Que em poses a prova per veure si m 'he tornat boig? Digues-me el que realment vols de mi.

ZEUS.- Ja t'ho he dit, que em parteixis el crani. Si no em fas cas coneixeràs la meva còlera; i ja saps com les gasto. Vinga, colpeja'm el cap amb tota la teva ànima i no et torbis, perquè tinc uns dolors de part al cervell, que m'estan matant.

HEFEST.- Zeus, vigila no fem una desgràcia, perquè la destrat està molt esmolada i el part que provocarà no serà sense sang a l'estil d'Illitia.

ZEUS.- Tu limita't a descarregar-la, Hefest, i no tinguis por. Jo ja sé el que em convé.

HEFEST.- D'acord, la descarregaré. Què s'hi pot fer contra una ordre teva! Ep! ¿què és això? Una noia amb armadura! Quin mal tan gros tenies al cap, Zeus! No és estrany que estiguessis de mal humor si criaves sota la meninge una noia tan gran i tan ben armada. Tenies un campament militar en comptes d'un cap i nosaltres sense saber-ho. Mira-te-la com salta i balla la dansa pírrica, com sacseja l'escut, branda la llança i entra en trànsit; i, el més important de tot, en un instant s'ha convertit en una noia bellíssima i en edat de casar-se. Té els ulls verds, és cert, però això encara la fa més maca. Dóna-me-la, doncs, en matrimoni com a pagament pel servei de llevadora.

ZEUS.- Demanes un impossible, Hefest, perquè ella vol ser eternament donzella. Ara bé, jo, personalment, no hi tinc res en contra.

HEFEST.- És tot el que volia sentir, la resta és cosa meva; ara mateix la raptaré.

ZEUS.- Fes-ho, si és que pots, però sé que pretens un impossible.

Lucià de Samòsata, *Diàlegs dels déus*, 8, traducció d'Albert Berrio, Barcelona, La Magrana, 1995.

### 3.1. LA PATRONA D'ATENES

Atena era la patrona d'Atenes, i els atenesos explicaven l'origen del seu patronat amb una llegenda, en la qual se la va disputar amb Posidó (Neptú).

Disputa entre Atena i Posidó:

"L'autòcton Cècrops, que tenia un cos meitat d'home i meitat de drac, fou el primer rei de l'Àtica, i la terra, abans anomenada Acte, es digué Cecròpia en record seu. Conten que durant el seu regnat, els déus decidiren ocupar les ciutats en les quals cadascú rebria els seus honors particulars. Posidó fou el primer a arribar a l'Àtica i, donant un cop amb el trident al bell mig de l'acròpolis brollà aigua de mar en el lloc que ara anomenen Erectèon. Després hi arribà Atena, que posant Cècrops com a testimoni de la seva presa de possessió plantà una olivera, que encara ara ensenyen al Pandròsion. En produir-se una disputa entre tots dos pel domini del país, Zeus els separà i per a aquest litigi designà jutges, no pas Cècrops ni Crànaos, com han dit alguns, ni tampoc Erisícton, sinó els dotze déus. D'acord amb el veredict, el país fou atorgat a Atena, perquè, segons el testimoni de Cècrops, va ésser la primera que plantà l'olivera. Així, doncs, Atena anomenà la ciutat Atenes en honor seu, i Posidó, indignat, inundà la plana Triàsia i submergí l'Àtica sota el mar"

Apol·lodor, *Biblioteca*, 11114, traducció d'Àngela Carramiñana

### 3.2. L'ACRÒPOLIS D'ATENES

L'acròpolis era la part alta de les ciutats gregues, situada en un turó, que tenia un valor defensiu en cas d'atac i era el centre religiós en temps de pau. L'acròpolis d'Atenes va ser destruïda pels perses el 480 a. C. i Pèricles va impulsar-ne la reconstrucció amb la intenció que fos el símbol de la grandesa d'Atenes en el seu moment de màxim esplendor. Les obres, dirigides per Fídias, van allargar-se durant la resta del s. V, fins després de la mort de Pèricles i Fídias. El recinte estava tancat per una muralla, amb un sol accés monumental, els Propileus, que feien de porta i vestíbul. Al mig de tot el conjunt hi havia l'*Athena Promachos*, 'Atena defensora', una estàtua de bronze del mateix Fídias amb una alçada de més de deu metres. Quedava fora de la muralla un petit temple d'ordre jònic dedicat a *Athena Nike* 'Atena victòria'. Els dos temples principals de l'Acropolis del s. V a. C. són el Partenó i l'Erectèon.

### 3.3. EL MITE D'ARACNE

Atena, anomenada Minerva pels romans, era la deessa de les arts i els treballs artesanals. Relacionada amb aquesta atribució, Ovidi explica la metamorfosi d'Aracne, una teixidora que va voler rivalitzar amb la deessa. Aracne no era una noia il·lustre pel lloc de naixement ni per l'estirp, ho era pel seu art. [...] Valia la pena veure no només els teixits ja fets, sinó també la manera com els feia -amb tanta gràcia realitzava el seu treball-, tant quan feia els primers cabdells amb la llana en brut, com quan oprimia el material entre els dits i, tibant i tibant sense parar, anava fent els flocs suaus com núvols, o quan, amb lleugeresa, feia girar en rodó el fus amb el polze, o quan brodava amb l'agulla; tothom hauria dit que Pal·las li ho havia ensenyat. La noia, però, ho negava i s'ofenia quan li atribuïen una mestra, encara que fos tan il·lustre. «Que s'atreveixi a competir amb mi», deia; «si em venç, acceptaré qualsevol cosa». Pal·las es disfressa de vella, cobreix les seves temples amb uns cabells blancs fingits i pren un bastó per recolzar els seus membres flaquejants. La deessa, aleshores, li va parlar així: [...] «no vulguis competir amb una deessa. Demana perdó humilment pel que has dit, temerària. La deessa et perdonarà, si li ho demanes». Aracne se la mira adustament, deixa els fils que estava fent i, gairebé sense poder contenir les ganes de picar-la, expressant clarament en el seu rostre la ira que sentia, va respondre amb aquestes paraules a Pal·las, a qui no havia reconegut: «[...] no creguis pas que els teus advertiments han servit de res, continuo pensant el mateix d'abans. ¿Per què no ve ella mateixa? ¿Per què evita competir amb mi?». La deessa li va dir aleshores: «Ja ha vingut». Va treure's ja disfressa de vella i va manifestar-se com a Pal·las. [...] Ella s'obstina en el seu propòsit i la seva estúpida ambició de victòria la porta de dret a la perdició, car la filla de Júpiter accepta, deixa ja d'aconsellar-la i no ajorna més el moment de la competició. Sense perdre temps, totes dues es col·loquen davant telers diferents i comencen a tensar un ordit de fils primíssims. [...] Pal·las va brodat la roca de Mart damunt la ciutadella de Cècrops i l'antiga disputa sobre el nom que calia donar al país. Els dotze déus celestials, amb Júpiter al mig, seuen amb augusta majestat en setials elevats; cada un d'ells es pot reconèixer fàcilment pel seu aspecte; la imatge de Júpiter és la que s'escau a un rei. La deessa representa el déu del mar dempeus i colpejant una sòlida roca amb el seu llarg trident; d'enmig de la ferida causada en la roca brolla aigua de mar, penyora amb què reivindica per a ell la ciutat. Ella mateixa s'atribueix un escut i una llança de punta afilada, s'atribueix un casc al cap i es col·loca l'ègida per defensar-se el pit; dibuixa la terra i com aquesta, copejada amb la seva llança, produeix una olivera de fulles pàl·lides, carregada de fruit, i com els déus la contemplen, admirats. Una representació de la Victòria culmina el treball. La meòtide dibuixa Europa enganyada per una disfressa de toro. Qualsevol hagués dit que es tractava d'un toro real i d'una mar real. Europa semblava dirigir la mirada a la terra que havia deixat i cridar les seves companyes, mentre arronsava, poruga, els peus, per por de tocar les onades que l'escometien. [...] Va fer Leda, ajaguda sota les ales d'un cigne; va afegir com Júpiter [...] es va transformar en Amfitrió per posseir-te a tu, reina de Tirint; o en pluja d'or per enganyar Dànae [...]. Ni Pal·las ni l'Enveja no podrien trobar res digne de blasme en el treball. La verge guerrera de rossos cabells va indignar-se davant l'èxit de la noia i va esquinçar aquella tela brodada que reproduïa accions indignes dels déus. Amb una llançadora de fusta del mont Citor que tenia a la mà va colpejar tres o quatre vegades el front d'Aracne, filla d'Ídmon. La infeliç no ho va poder suportar, però encara va tenir coratge per lligar-se el coll amb un llaç. Ja s'havia penjat quan Pal·las, compadida, la va aixecar i li va parlar així: «Viu, doncs, però continua penjada, desvergonyida! I perquè no esperis que les coses es puguin arreglar en el futur, que aquesta pena passi a tot el teu llinatge, fins als teus descendents més llunyans. Després es va apartar d'ella i la va



ruixar amb el suc d'una herba d'Hècate; tot seguit, en rebre el contacte de la droga funesta, li van caure els cabells, i també el nas i les orelles, el cap se li va reduir moltíssim i se li va empètir tot el cos. En el costat, enlloc de cames, li queden encastats uns dits finíssims; la resta del cos l'ocupa només el ventre, del qual, tanmateix, treu un fil, amb què, convertida ara en aranya, pot continuar treballant les teles, com abans.

Ovidi, *Les metamorfosis* VI 7-145, traducció de Ferran Aguilera, ed. La Magrana.

NOTES: 1) Pal·las: sobrenom d'Atena. 2) roca de Mart: l'Areòpag, turó d'Atenes. 3) ciutadella de Cècrops: l'Acròpolis d'Atenes. 4) Júpiter, el Zeus grec, era el déu suprem. 5) meònide: lídia. Aquí es refereix a Aracne. 6) Per aconseguir Europa, filla del rei de Tir, Zeus va transformar-se en un bell toro blanc. 7) Leda fou estimada per Zeus sota forma de cigne. 8) Zeus va posseir Alcmena i va engendrar Hèrcules, havent pres l'aparença del seu marit, Amfitrió, rei de Tirint.

## 4. DIONÍS

Dionís, déu del vi, encarna el vessant irracional del món grec. En el seu honor es van instaurar els festivals dramàtics a Atenes.

### 4.1. L'EDIFICI DEL TEATRE

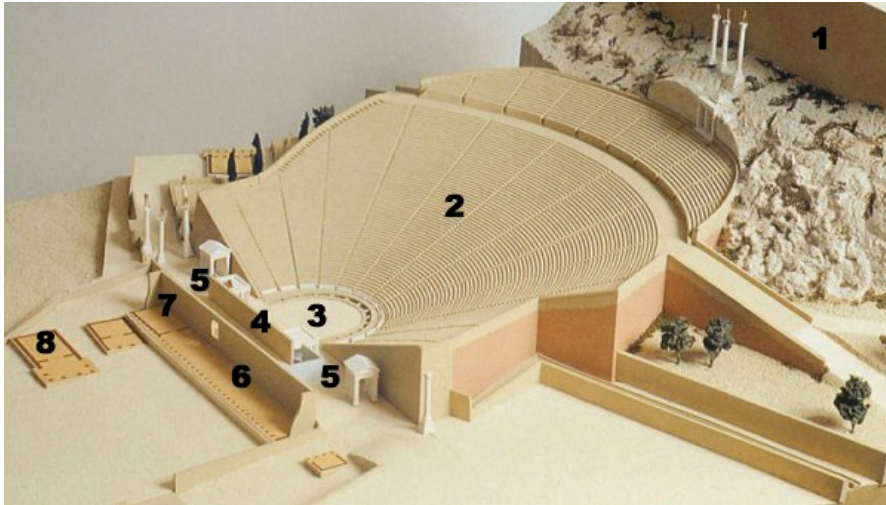
Al començament els teatres eren de fusta. Però a partir del s. IV a. C. van començar a construir els teatres de pedra, que, tanmateix, van continuar sent a l'aire lliure. Així el **Teatre de Dionís** d'Atenes, amb una capacitat d'uns 14.000 espectadors, va ser edificat vers el 330 a. C. en el mateix lloc on durant dos-cents anys ja s'havien estat fent representacions dramàtiques. Es trobava situat en el vessant sud de l'Acròpolis, dins el santuari de Dionís. Al costat del teatre s'hi alçava un senzill temple dedicat al déu.

El teatre grec es divideix en tres parts ben diferenciades:

- les construccions de l'escenari: el **prosceni**, la plataforma on els actors representaven el seu paper, i al darrera la **scaena** (*skene*), un edifici que podia representar un palau, una cabana o una tenda, segons els decorats de la part davantera, i que també servia de vestidors per als actors i de magatzem.
- l'**orquestra** (*orchestra*), un espai circular on cantava i ballava el cor, amb l'altar de Dionís al mig;

- el *koilon* o **graderia**, on seien els espectadors: les grades, en forma d'un cercle truncat que envoltava l'orquestra excepte per la part de l'escenari, recolzaven esglaonadament en la falda d'una muntanya.

A cada costat, entre les grades i l'escenari hi havia els accessos per on el cor entrava a l'orquestra, anomenats **pàrodes** (*parodoi*).



Reconstrucció del teatre de Dionís, Atenes. Sota el recinte de l'Acròpolis (1) es troba el santuari de Dionís: s'hi veu la graderia (2), l'orquestra (3), l'escena (4), els pàrodes (5), una *stoá* o pòrtic (6), el temple antic (7) i nou (8) de Dionís.

## 5. HADES

Hades té el seu regne en les profunditats de la terra i hi governa amb mà de ferro i sense pietat, al costat de la seva esposa Persèfone. Allà és on viatgen les ànimes de tothom després de morir. Allà són jutjades i reben el premi d'una eternitat feliç o d'uns càstigs que poden ser perpetus segons com hagin actuat durant la seva vida.

### 5.1. EL RAPTE DE PERSÈFONE

Persèfone era una donzella molt bonica, nascuda d'un dels múltiples amors de Zeus. La seva mare era Demèter, deessa de l'agricultura. Un dia que Persèfone estava collint narcisos en un prat, la terra es va obrir de sobte i en va sortir el seu oncle Hades, que la va raptar i se l'endugué al seu regne subterrani amb la pretensió de fer-la la seva esposa. Demèter es va desesperar amb la desaparició de la seva filla. Hades no havia deixat ni

rastrer i, per tant, ni tan sols podia saber què li havia passat ni on era. Així és que va començar a buscar Persèfone per tot arreu. Ni a les nits reposava de la seva recerca, sinó que recorria els camins il·luminant-se amb una torxa. Però, malgrat que cercà per tots els països i ciutats i preguntà a tothom, no en trobà cap pista. Finalment, al desè dia, va demanar-ho a Hèlios, el Sol, que li ho explicà tot. En saber la veritat i que, a més, Hades s'ha assegurat la complicitat de Zeus, Demèter s'enutja, abandona l'Olimp i, tota trista, es dirigeix a Eleusis sota la figura d'una vella. Arribada al palau dels reis Cèleos i Metanira, hi és acceptada com a serventa i li encomanen el seu filllet Demofont. Amb la intenció de fer-lo immortal de nit el posa a foc i l'ungeix amb ambrosia, però una nit la descobreix Metanira, que fa un crit, i el nen mor abrasat. Aleshores la deessa es descobreix la seva veritable personalitat i, instal·lada en un temple, impedeix que germinin les llavors, de manera que l'espècie humana és castigada per la fam i està a punt d'extingir-se. Zeus, adonant-se de la gravetat de la situació, envia la seva missatgera Iris a ordenar a Hades que retorni Persèfone a la seva mare. Però Hades, per no perdre la noia que estima, li dóna una magrana dels inferns, que ella, distreta, mossega. Així, com que ha tastat el menjar dels inferns, Hades aconsegueix que Persèfone quedi lligada al món dels morts i arriba a un acord amb Demèter: a partir d'ara Persèfone restarà un terç de l'any amb el seu marit sota terra, mentre que els altres dos terços podrà viure amb la seva mare en el món superior. Demèter institueix els misteris d'Eleusis, retorna la fertilitat als camps i fa el do del blat a Triptòlem, un altre fill de Metanira, que l'escampa per tota la terra des d'un carro tirat per dragons alats i dóna a conèixer l'agricultura. A causa d'aquest mite els atributs de Demèter són l'espiga de blat i les torxes.

## **6. ELS ORÍGENS DE LA HUMANITAT**

### **6.1. Prometeu i Pandora**

Prometeu és el benefactor de la humanitat en la mitologia grega. Era fill del tità Jàpet i de l'oceànide Clímene. Segons una tradició fins i tot va ser ell qui va crear els homes, modelant-los amb fang a la imatge dels déus, mentre que el seu germà Epimeteu modelava les bèsties. Va instituir el primer sacrifici com un pacte entre els homes i els déus: Prometeu va matar un bou i va repartir les seves restes en dos munts: en un hi havia la carn i les entranyes, en l'altre els ossos i el greix coberts de la pell. Va donar a triar a Zeus quin dels dos munts preferia i Zeus va escollir el segon. Així va quedar establert per sempre més el ritual del sacrifici: els homes celebren un banquet amb la carn de les víctimes, mentre cremen els ossos i el greix per als déus però Zeus, irat per l'engany de Prometeu, va llançar la seva ira contra els homes i els va privar del foc, tot condemnant-los a patir fred i fam. Empès per la compassió, Prometeu va robar el foc de la farga d'Hefest amagant-lo en una canya i el va donar als homes. De nou la còlera de Zeus va caure sobre els homes. Va ordenar a Hefest que construís una bella figura a imitació de les deesses. Tot seguit va encomanar als altres déus que li donessin dons: Afrodita li va infondre l'encís, Atena el coneixement de les arts de la casa, Hermes li va proporcionar la paraula i la mentida. Així va néixer Pandora, la primera dona. El seu nom, compost dels mots grecs πᾶν 'tot' i δῶρον 'regal', fa

referència als dons que va rebre de tots els déus o al fet que ella mateixa va ser un regal de tots els déus. Zeus va oferir-la en matrimoni a Epimeteu, que la va acceptar captivat pels seus encisos, malgrat l'avís del seu germà Prometeu que es malfiés de qualsevol regal de Zeus. A casa d'Epimeteu Pandora va trobar una capsa -o una gerra segons les versions. Incapaç de retenir la seva curiositat, la va obrir i immediatament en van eixir tots els mals que Prometeu hi havia tancat. Quan va córrer a tancar-la, només quedava dins l'esperança. Des d'aleshores les malalties, el dolor i les calamitats persegueixen la humanitat sense repòs i el seu únic consol és l'esperança. A Prometeu també li va arribar el càstig de Zeus: va ser encadenat al mont Caucas, on cada dia una àguila li rosegava el fetge, que li tornava a créixer de nit. Així va restar sotmès a un sofriment perpetu. Al cap dels segles Prometeu va ser salvat per Hèracles, que va matar l'àguila amb les seves fletxes i el va alliberar de les seves cadenes. Orgullós de la gesta del seu fill, Zeus no ho va impedir. Més endavant va agrair-li haver-lo advertit del perill que li hauria suposat tenir un fill amb Tetis. El poder profètic de Prometeu ja es va demostrar quan va anunciar el diluvi al seu fill Deucalió.

## **6.2. Deucalió i Pirra**

Deucalió, fill de Prometeu, es va casar amb Pirra, filla de Pandora i Epimeteu. Quan Zeus va decidir destruir la raça humana amb un diluvi com a càstig pels seus crims, Prometeu va aconsellar al seu fill que construís una gran arca per a ell i la seva esposa i l'omplís de provisions. L'arca va navegar durant nou dies per damunt la terra inundada, fins que va arribar al mont Parnàs, que sobresortia de les aigües del diluvi. Un cop va parar de ploure, Deucalió i Pirra van desembarcar i van anar a consultar l'oracle per saber com trobar altres persones. L'oracle els va respondre que llancessin els ossos de la seva mare. Desconcertats en un primer moment per la resposta, finalment van arribar a la conclusió que amb 'mare' l'oracle es referia a la Mare Terra i els seus ossos a les pedres. Així és que Deucalió i Pirra es van posar a tirar pedres i, efectivament, les pedres llançades per Deucalió esdevenien homes, alhora que les llançades per Pirra dones.

## **7. EL LABERINT DE CRETA**

### **7.1. Europa i Zeus**

Europa, filla d'Agènor, rei fenici, estava un dia jugant a la platja amb unes seves companyes quan se li acostà, transformat en un bell toro blanc, Zeus, que se n'havia enamorat. Les noies, en veure'l tot manso, començaren a jugar amb ell, fins que Europa s'enfilà sobre la seva esquena i se l'endugué a través del mar cap a Creta, on la posseí. D'aquesta unió nasqueren tres fills -Mínos, Radamantis i Sarpèdon. Mentrestant Agènor

havia manat als seus fills que l'anessin a cercar i no tornessin sense ella. Després d'una llarga recerca infructuosa, desistiren i, no gosant tornar a la llar paterna, s'establiren en diferents indrets. Així Cadme es quedà a Tebes.

## **7.2. Minos i el Minotaure**

Al cap d'un temps Zeus va abandonar Europa però no abans de deixar-la en una bona posició, atès que la va casar amb Asterió, rei de Creta. Asterió va adoptar els fills de Zeus com si fossin propis i, en conseqüència, quan va morir, els tres germans es van disputar la seva successió. Minos va pretendre tenir-hi dret pel suport que li donaven els déus. Per demostrar-ho va demanar a Posidó que fes sortir un toro del mar amb la promesa que tot seguit el sacrificaria en honor seu. Posidó va accedir als seus desitjos i així va ser com un esplèndid brau va eixir prodigiosament de les aigües. D'aquesta manera Minos va aconseguir el tron de Creta, però no es va veure amb cor d'immolar un animal tan bell. El va afegir als seus ramats i va sacrificar-ne una altre de menys esplèndid. La venjança de Posidó fou terrible: féu que l'esposa de Minos, la reina Pasífae, s'enamorés follament del toro, el qual, temps després, acabaria errant embogit per Creta fins que Hèracles el sotmeté. Pasífae es va unir amb el toro per mitjà d'una estratagema ideada i executada per Dèdal. Va fabricar una vaca de fusta, buida per dins i recoberta d'una pell vaquina, a l'interior de la qual es va amagar la reina. Tot seguit la va deixar en un prat on solia pasturar el toro, que ben aviat la va descobrir i s'hi va aparellar. Al cap de nou mesos Pasífae va donar a llum una criatura monstruosa, amb cos humà i cap de toro. Li posaren el nom d'Asterió però fou més coneguda com el Minotaure. Com és natural Minos s'adonà de seguida que no era fill seu i, ple de vergonya i horror, el volgué ocultar dels ulls de tothom. Amb tal finalitat Dèdal va dissenyar i construir el Laberint, un edifici de corredors, sales i patis tan intricat que ningú que hi entrés podia trobar-ne la sortida. Allà va créixer i va viure el Minotaure, sol i allunyat de tot contacte humà. Només un cop a l'any entraven en el Laberint set nois i set noies que Atenes enviava com un tribut anual a Minos. Tots ells acabaven devorats pel monstre. Atenes, doncs, havia d'escollir cada any catorze xics d'entre el seu millor jovent i contemplar amb immensa aflicció com partien cap a Creta perquè no se'n tornés a saber mai més res. Però va arribar un any que el príncep Teseu, va demanar ser inclòs en la tria amb la intenció d'acabar amb aquella sagnia. Abans de partir va prometre al seu pare, el rei Egeu, que, si hi reeixia, canviaria les veles negres de la nau per unes de blanques com a senyal de retorn victoriós. Quan desembarcaren a Creta, el bell Teseu va enamorar al primer cop d'ull Ariadna, una de les filles de Minos i Pasífae, que es trobava entremig de la gernació que els havia anat a rebre al port. La princesa sabia quina sort esperava al jove i, desesperada, va córrer a suplicar a Dèdal que ideés un pla per salvar-lo. L'inventor cedí als seus precis i li donà un cabdell de fil amb les instruccions per no perdre el camí dins el Laberint. Ariadna va fer arribar fil i instruccions a Teseu. Aquella volta, però, tot va ser diferent: els joves atenesos van penetrar dins el Laberint, sí, però un cop dins Teseu no va permetre que perdessin la serenitat. Van endinsar-s'hi caminant lentament un bona estona, amollant el fil que li havia proporcionat Ariadna al llarg de tot el trajecte. Per fi se'l van trobar. El Minotaure es va precipitar damunt seu, però Teseu s'hi va enfrontar valentament, desarmat i tot. Després d'una llarga i violenta lluita el príncep va aconseguir matar el monstre. Tot seguit van poder desfer el camí

gràcies al guiatge del fil i van eixir sans i estalvis del Laberint. Ariadna els esperava fora i els va conduir fins a la seva nau, on va embarcar amb ells. Van fer escala a l'illa de Naxos, on Ariadna es va quedar adormida mentre els altres anaven a proveir-se dels aliments i l'aigua necessaris. Teseu, que no corresponia al seu amor, va aprofitar l'ocasió per marxar sense despertar-la. Quan Ariadna es va desvetllar, va veure les naus ja a l'horitzó. Mentre plorava desconsoladament la va trobar Dionís amb tot el seu seguici, se'n va enamorar i s'hi va casar. Teseu va seguir amb el seu viatge però no es va recordar de canviar les veles negres per les blanques abans d'atansar-se a Atenes, tal com havia acordat amb el seu pare. Egeu, que es passava el temps a la vora d'un penya-segat escodrint amb ansiosament l'horitzó amb l'esperança de veure'l tornar, per fi va albirar el vaixell... però arribava amb les veles negres. Desesperat pel fill que creia mort, es va suïcidar precipitant-se al mar, que d'aleshores ençà s'anomenaria Egeu en memòria seva. Podem imaginar com la tristesa i la culpabilitat van abatre Teseu, que es va convertir en el nou rei d'Atenes.

### **7.3. Dèdal i Ícar**

Mentrestant a Creta Minos, enfurit per la mort del Minotaure i la fugida dels atenesos i de la seva filla, va castigar Dèdal. El va tancar amb el seu fill Ícar dins el Laberint, que era tan embolicat que ni tan sols el seu constructor en sabia trobar la sortida. Tot i així l'astúcia i la traça de Dèdal no podia ser reclosa pels murs del Laberint: va enginyar-se l'elaboració d'unes ales que va confeccionar amb cera i plomes per al seu fill i ell mateix. Amb les ales van poder eixir del Laberint, no sense que abans avisés seriosament al seu fill que no s'envolés massa perquè la calor del sol podria desfer la cera de les ales. Això no obstant Ícar, un adolescent rebec, no va fer cas de l'advertiment del seu pare, sinó que, entusiasmat pel fet de volar, es va enlairar cada cop més i més fins que el sol va fondre la cera de les ales i va caure en picat. El seu pare va contemplar com el seu fill es va estibar en el mar, impotent per salvar-lo. Les seves restes van ser enterrades en una illa propera que rebria el nom d'Icària.

## **8. ÈDIP I EL CASAL DE TEBES**

### **8.1. La fundació de Tebes**

Quan va abandonar la recerca d'Europa, Cadme i la seva mare Telefaassa escolliren viure a Tràcia. Un cop morta Telefaassa, Cadme anà a consultar l'oracle de Delfos, que li aconsellà fundar una ciutat. Per elegir-ne l'emplaçament li caldria seguir una vaca fins on caigués extenuada. A la mateixa regió de la Fòcida trobà un ramat de vaques i en seguí una fins que, en un lloc de la Beòcia, es va ajeure. Però un dragó que allà protegia la font d'Ares matà alguns dels homes de Cadme. Aquest donà mort al dragó i tot seguit en sembrà les dents segons el consell donat per Atena. Llavors brotaren de la terra uns violents guerrers, que reberen el nom de Sembrats. A Cadme se li acudí de llençar pedres enmig d'ells i,

acusant-se mútuament es barallaren entre si. Només en sobrevisqueren cinc, que fundaren amb Cadme Tebes i esdevindrien els avantpassats de les famílies més il·lustres d'aquesta ciutat. Passat el temps en què Cadme hagué d'expiar la mort del dragó servint Ares, assolí el tron de Tebes i celebrà amb Harmonia, filla d'Ares i Afrodita, unes fastuoses noces a les quals assistiren tots els déus. La dinastia tebana fou continuada pel seu fill Polidor i després pel fill d'aquest, Làbdac.

## 8.2. Èdip

Quan Laios, fill de Làbdac, va arribar al tron de Tebes es va casar amb Iocasta, però un oracle el va advertir que no tingués descendència perquè, si engendrava cap fill, ell moriria a les seves mans. Durant molt de temps Laios va evitar les relacions sexuals amb la seva esposa, fins que un dia, ebri, va desobeir l'oracle. Per evitar l'acompliment de l'oracle, Laios va decidir exposar l'infant després de travessar-li amb unes agulles els turmells amb l'esperança que ningú arriegués un nen malferit. Un pastor al seu servei el va abandonar en el mont Citeró, on el va recollir un altre pastor corinti. Aquest el va lliurar al rei de Corint, Pòlib, i la seva esposa Mèrope. Com que al cap de molts anys el matrimoni romania estèril, el van adoptar com a fill propi després de guarir-lo de les seves ferides dels peus, per causa de les quals el van anomenar Èdip, nom que en grec es pot interpretar com a "peus inflats". Així és com Èdip creix creient que és el fill dels reis de Corint, fins que un dia un embriac l'anomena fill adoptat. L'endemà Èdip pregunta els seus pares, que se'n mostren indignats, però el noi, encara inquiet, emprèn un viatge a Delfos per consultar l'oracle d'Apol·lo. L'oracle li fa saber el seu esfereïdor destí: matar el seu pare i casar-se amb la seva mare. Aterrit i, malgrat tot, convençut encara que els seus pares són Pòlib i Mèrope, no torna a Corint, sinó que fuig en una altra direcció. Al cap de poc troba, en una cruïlla de camins, un ancià acompanyat d'una escorta, que li exigeix pas al seu carro. Intenten apartar-lo per la força i en la lluita que s'inicia llavors Èdip mata l'ancià i els seus homes llevat d'un que aconsegueix fugir. Èdip reemprèn el seu camí i arriba finalment a Tebes, assolada per l'Esfinx, un terrible monstre amb rostre de dona, cos de lleó i ales, que proposa enigmes i devora els qui no reeixen a resoldre'ls. Com que un oracle havia predit que Tebes s'alliberaria del monstre quan algú endevinés l'enigma, Creont, germà de Iocasta i regent de la ciutat des de la recent mort de Laios, havia ofert la mà de la reina vídua a qui en donés la resposta encertada. Així, quan l'Esfinx planteja a Èdip l'enigma -"Quin ésser dotat d'una sola veu té successivament quatre, dues i tres potes?"-, ell respon: l'home, que en la infantesa camina a quatre grapes, en la maduresa sobre dues cames i en la vellesa s'ajuda amb un bastó. En sentir la solució correcta, l'Esfinx, desesperada, es mata llançant-se daltabaix d'un penya-segat. Creont compleix la seva promesa: Èdip es casa amb Iocasta i esdevé així rei de Tebes. Durant anys el seu regnat és feliç: del matrimoni neixen dos fills -Etèocles i Polinices- i dues filles -Antígona i Ismene- i Èdip és un governant just i savi, estimat pels seus súbdits. Tanmateix un dia la sort canvia i és aquí on comença l'Èdip rei de Sòfocles: una violenta pesta assola Tebes provocant la mort de molts dels seus habitants. Èdip envia a Delfos Creont per preguntar a l'oracle com alliberar la ciutat de tal dissort. Apol·lo contesta que la pesta no cessarà fins que sigui castigat l'assassí de Laios, encara present a Tebes. Èdip emprèn aleshores una investigació per descobrir el culpable, investigació que acabarà revelant la terrible veritat: un missatger que arriba de Corint per anunciar-li la mort de Pòlib li confessa que el va recollir d'infant i el servent supervivent de Laios resulta ser el mateix pastor que el va abandonar. D'aquesta manera Èdip descobreix que el seu destí s'ha acomplert

inexorablement, malgrat els intents del seu pare i d'ell mateix per evitar-lo: ha mort el seu pare i s'ha casat amb la seva mare. Iocasta, horroritzada per l'incest comès, es suïcida penjant-se, mentre que Èdip es treu els ulls per no veure els seus crims i és desterrat per Creont, que assumeix la regència de Tebes. Èdip passarà els darrers anys de la seva vida errant com un captaire cec, acompanyat només per la seva filla petita, Antígona. La seva fi és narrada per una altra tragèdia de Sòfocles: arribarà a Colonos, a l'Àtica, on serà acollit pel rei Teseu. Emparat per aquest, no cedeix a les reclamacions que torni a Tebes per part del seu cunyat i els seus dos fills, per beneficiar la ciutat de Cadmos de l'acompliment de l'oracle segons el qual la terra on vaticina que moriran l'un contra l'altre i a Creont que morirà sol i abandonat com ell sigui enterrat Èdip serà afavorida pels déus. Després de maleir els seus dos fills i Creont, Èdip deixa feliçment el món dels vius.

### **8.3. Els fills d'Èdip**

Els dos fills d'Èdip, Etèocles i Polinices, acorden alternar-se cada any en el tron de Tebes. En acabar el primer any del seu regnat Etèocles es nega a cedir-li el torn a Polinices, tal com havien pactat, sinó que el foragita de la ciutat. El germà expulsat es refugia a Argos, el rei de la qual, Adrast li concedeix la mà de la seva filla. Polinices aconsegueix que organitzi un exèrcit contra Tebes per recuperar el regne: és l'anomenada expedició dels Set, tema d'una tragèdia d'Èsquil (Els set contra Tebes). Adrast assalta la ciutat dividint les tropes en set contingents, cadascun comandat per un cabdill contra una de les set portes de Tebes, cadascuna defensada al seu torn per un heroi tebà. Polinices ataca la porta protegida per Etèocles i els dos germans moren en combat l'un contra l'altre. Els argius són finalment anihilats pels tebens i solament pot escapar de la mort Adrast, gràcies al seu veloç cavall Aríon. Mort el rei, Creont torna a governar Tebes i la seva primera disposició és enterrar Etèocles i deixar insepult el cadàver de Polinices com a càstig per haver atacat la seva pròpia ciutat. Però, tal com narra la tragèdia de Sòfocles, Antígona desobeeix aquesta ordre i, seguint la llei divina de donar sepultura als familiars morts, llença un grapat de pols damunt el cos del seu germà, gest ritual que basta per complir el deure religiós. Creont ordena emparedar-la viva en una cova, on es penja. Hèmon, fill de Creont i promès d'Antígona, es mata amb un punyal i tot seguit és Eurídice, muller de Creont, que se suïcida.

## **9. PERSEU**

Acrisi, rei d'Argos, tenia una filla molt formosa anomenada Dànae. Però un oracle el va avisar que el fill de la seva filla li causaria la mort. Així és que Acrisi va tancar Dànae en una soterrani protegit per portes de bronze. Només Zeus va poder-hi entrar, després de convertir-se en una pluja d'or, en una de les seves habituals transformacions amb les quals seduïa les seves amants. Zeus i Dànae es van unir i Dànae va concebre Perseu. Llavors Acrisi va abandonar mare i fill en una barca a la deriva sense menjar ni aigua perquè morissin. Tanmateix van arribar a l'illa de Sèrifos, on els va recollir Dictis, un pescador germà del rei Polidectes. Amb el temps Perseu va fer-se un home i el rei va començar a molestar Dànae amb insistents proposicions de matrimoni. Dànae, amb el suport del seu fill, s'hi negava. Per desfer-se d'aquell obstacle, Polidectes va desafiar Perseu



a matar la Medusa i portar-n'hi el cap com a prova. El noi, sense pensar-s'ho gaire, va acceptar el repte. La Medusa era una de les tres Gòrgones, monstres amb ales i unes urpes i uns ullals terrorífics i amb una cabellera de serps verinoses. Però la seva arma més terrible era la seva mirada, que convertia els homes en pedra. Zeus, sabent que tot sol el seu fill no se'n sortiria, va demanar als altres déus que l'ajudessin. Hades li dona un casc amb el poder de fer tornar invisible, Hermes unes sandàlies alades i una falç, i Atena un escut tan brunyit que reflectia com un mirall, amb l'avertiment que mirés sempre la Medusa a través de l'escut i no directament. Perseu arribà al mont Atlas, on vivien les Graies, germanes de les Gòrgones, que tenien només un ull i una dent per a totes tres. Perseu els els prengué i abans de tornar-los va exigir que li indiquessin el camí cap a la Medusa. Un cop se n'hagué assabentat, anà a la terra dels Hiperboris, a l'extrem nord del món, on vivien les Gòrgones en una cova entre les figures petrificades de les seves víctimes. Perseu les va trobar dormint i es va anar acostant a la Medusa a poc a poc, d'esquena mirant enrera a través de l'escut. Quan tingué la Medusa a seu abast, el noi, sense girar-se, li tallà el cap. Del contacte de les gotes de sang de la Medusa amb la terra, va néixer Pegas, el cavall alat. Perseu va córrer a guardar, amb l'ajut de l'escut encara, el cap de la Medusa dins un sarró de roba gruixuda, ja que, morta i tot, la seva mirada no havia perdut el seu poder petrificador. Després, amb les sandàlies alades i el casc d'Hades, se'n va poder anar a gran velocitat i sense que el veiessin les altres Gòrgones. Perseu tornava volant sobre el nord d'Àfrica quan veié el tità Atlas sostenint el món, càstig que Zeus li imposà per sempre quan va encapçalar la revolta dels titans contra els déus olímpics. Perseu tingué pietat del seu sofriment i el tornà pedra amb el cap de Medusa, convertint-lo així en la cadena muntanyosa encara avui anomenada Atlas. Més endavant trobà, encadenada nua a un penya-segat sobre el mar, una jove bellíssima. Perseu l'alliberà i li oferí la capa per cobrir-se. La noia es presentà com a Andròmeda, filla de Cefeu, el rei d'Etiòpia. La seva mare, Cassiopea, havia dit sovint que tant ella com la seva filla eren més formoses que les Nereides, nimfes del mar. Aquestes, enutjades, s'havien queixat al seu senyor, Posidó, el qual havia enviat un monstre a desolar Etiòpia. Solament hi havia una manera d'aplacar la ira de Posidó, segons un oracle consultat: que el rei sacrificués la seva filla al monstre. Quan la noia acabà d'explicar la seva història a Perseu, el monstre sortí del mar. Perseu, gràcies als dons dels déus, va aconseguir matar-lo i va demanar casar-se amb ella. Però s'hagué d'enfrontar amb Fineu, un oncle d'Andròmeda, que la pretenia i que Perseu transformà en pedra tan sols ensenyant-li el cap de la Medusa. Finalment, el rei, en agraïment, li donà la mà de la seva filla. Tot seguit Perseu va tornar a buscar la seva mare a Sèrifos i va arribar just el dia que el rei volia obligar-la a casar-se amb ell. Va anar al palau de Polidectes, on aquest estava reunit amb els seus amics, i treient el cap de la Medusa davant seu, van quedar tots convertits en pedra. En acabat Perseu va retornar els presents als déus. El cap de la Medusa el donà també a Atena, que el fixà per sempre a l'ègida. Un dia Perseu anà a uns Jocs que se celebraven a Argos per provar la seva habilitat en el llançament del disc. Acrisi, encara el rei, presidia els Jocs sense saber que un dels participants era el seu nét. En llançar el disc, Perseu va relliscar i el disc es va desviar cap a la tribuna amb tan mala sort que encertà el cap d'Acrisi i el matà instantàniament. Finalment l'oracle s'havia acomplert. Perseu succeí el seu avi en el regne d'Argos, on visqué feliç al costat d'Andròmeda. Quan moriren tots dos, els déus els convertiren en sengles constel·lacions.

## **10. HÈRACLES o HÈRCULES, D'HEROI A DÉU**

### **10.1. Naixement i infantesa**

Hèracles, més conegut pel nom llatí d'Hèrcules, va néixer de la relació de Zeus amb Alcmena, esposa d'Amfitrió. La bellesa d'Alcmena va captivar Zeus, però el seu desig es veia frustrat per l'honestetat d'ella. Així és que el déu va aprofitar que Amfitrió va emprendre una expedició militar contra el poble dels telebeus per aproximar-se a Alcmena sota la forma del mateix Amfitrió. Enganyada per aquella aparença, Alcmena va passar tota la nit amb Zeus, una nit que no va ser qualsevol, atès que per estar més temps amb ella, el déu va allargar-la més del compte. Quan Amfitrió va tornar tot seguit de la guerra va passar la nit amb la seva muller i va descobrir que aquesta havia estat amb un altre. Malgrat que Alcmena estava ben segura de la seva fidelitat, Amfitrió va voler castigar-la. Però Zeus ho va impedir revelant tota la veritat i la innocència d'Alcmena. A més va advertir a Amfitrió que de la doble unió naixerien dos fills en un mateix part però de pares diferents: un d'ell i un altre del mateix Zeus, que donaria una gran glòria a la seva nissaga. En efecte, Alcmena va donar a llum dos infants, Ificles, fill d'Amfitrió i Alcides -que més endavant prendria el nom d'Hèracles-, fill de Zeus. De seguida Hèracles va ser objecte de l'odi d'Hera, gelosa de tot fill il·legítim del seu marit. Quan tot just tenia uns mesos, la deessa va amollar dues serps enormes a la cambra on dormien tots dos bessons. Mentre Ificles no feia més que plorar i cridar aterrit, el seu germà va agafar sense por cada serp amb una sola mà i les va escanyar. En entrar Amfitrió a veure què passava no li va quedar cap dubte de quin dels dos nens era el fill de Zeus.

### **10.2. Els dotze treballs d'Hèracles**

Hèracles es va casar amb Mègara, filla del rei Creont de Tebes, amb la qual va tenir diversos fills. Però Hera no havia oblidat la seva rancúnia i va provocar-li un terrible atac de folia, en el qual va matar amb l'arc els seus propis fills i els d'Euristeu, el seu cosí i rei de Tirint. Quan va recuperar el seny, horroritzat per l'acte que havia comès, va acudir a l'oracle de Delfos per saber com expiar el seu terrible crim. L'oracle li va ordenar canviar el nom d'Alcides que havia dut fins a aquell moment pel d'Hèracles -amb el significat de "la glòria d'Hera"- a fi d'aplacar la ira de la deessa i posar-se al servei d'Euristeu durant dotze anys. Durant aquest temps Euristeu li va posar dotze treballs que només Hèracles podia aconseguir aconseguir. Aquestes dotze gestes són les més cèlebres de totes les que va realitzar l'heroi, però Hèracles va protagonitzar moltes altres empreses com l'alliberament de Prometeu i va participar en altres com en l'expedició dels Argonautes.

#### **I. El lleó de Nèmea**

Hèracles va escanyar amb els seus braços el terrible lleó de Nèmea, que ningú aconseguia caçar perquè era invulnerable a qualsevol arma. Li va arrencar la pell i se la va posar en endavant damunt les espatlles com a abric. El lleó es va convertir en la constel·lació del Lleó.

#### **II. La Hidra de Lerna**

La Hidra era un horrorós monstre en forma de serp de múltiples caps. Hèracles va reeixir a matar-la tallant-li tots els caps.

### **III. El senglar d'Erimant**

Després d'encalçar-lo durant hores, Hèracles va caçar un enorme senglar dels boscos d'Erimant i el va portar viu a Euristeu, el qual es va amagar en un calder quan Hèracles va entrar al seu palau amb el senglar sobre l'espatlla.

### **IV. La cerva de Cerínia**

Euristeu va ordenar Hèracles portar-li viva aquesta cerva, que tenia peünyes de bronze i banyes d'or. Després d'encalçar-la durant dies, la va capturar.

### **V. Les aus del llac Estimfal**

Euristeu va ordenar Hèracles expulsar del llac Estimfal unes aus de bec, urpes i plomes de bronze que atacaven homes i bestiar. Fent sonar uns címbals de bronze els va fer aixecar el vol i tot seguit els va caçar amb arc.

### **VI. Els estables d'Augias**

Tots els dominis d'Augias, rei d'Èlida, estaven coberts dels excrements dels seus immensos ramats de vaques. Hèracles ho va netejar tot desviant dos rius perquè les seves aigües s'ho emportessin tot.

### **VII. El toro de Creta**

El toro del rei Minos que Posidó va fer embogir i del qual va néixer el Minotaure corria per arreu de l'illa de Creta, devastant-ho tot, fins que Hèracles el va dur viu a Micenes. Després va alliberar-lo.

### **VIII. Les eugues de Diomedes**

El rei traci Diomedes tenia quatre eugues que menjaven carn humana. Hèracles les va tornar manses fent que devoressin el seu propi amo. A continuació les va portar a Micenes i les va consagrar a Hera.

### **IX. El cinturó d'Hipòlita**

Per regalar-lo a la seva filla, Euristeu va demanar a Hèracles el cinturó d'Hipòlita, reina de les amazones. Les amazones eren un poble de dones guerreres que vivien a les costes del mar Negre. Hèracles va matar Hipòlita i li va prendre el cinturó.

## **X. Els bous de Gerión**

Hèracles es dirigí a l'extrem occident a robar els bous de Gerión, monstre de tres caps que tenia immensos ramats a una illa prop de l'Hades. Hèracles travessà l'Oceà i, després de matar Gerión i passar l'estret de Gibraltar, on aixecà les anomenades Columnes d'Hèracles, conduí els ramats per les costes del Mediterrani fins dur-los a Euristeu.

## **XI. El ca Cèrber**

Euristeu demana a Hèracles Cèrber, el terrible gos amb tres caps que guarda la porta dels inferns. Guiat per Hermes, arriba al món dels morts, on regna Hades. Aquest li dóna permís per endur-se'n el guardià de l'entrada i Hèracles aconsegueix lligar el gos i portar-lo davant Euristeu. Tot seguit el va tornar als inferns.

## **XII. Les pomes d'or del jardí de les Hespèrides**

L'última exigència d'Euristeu van les pomes d'or que creixien en un jardí de l'extrem occident de la terra, custodiades per les nimfes Hespèrides i per un monstre de cent caps. En el camí va alliberar Prometeu matant l'àguila que li menjava eternament el fetge. Quan va arribar al jardí de les Hespèrides, seguint els consells que Prometeu li va donar com a agraïment, va anar a trobar Atlas, el tità que sostenia el món sobre les seves espatlles, i li va proposar rellevar-lo un moment de la seva feixuga tasca a canvi de les pomes. Atlas les va aconseguir, però, un cop alliberat de la càrrega, no volia tornar al seu lloc anterior. Així és que Hèracles va simular que acceptava el canvi, demanant-li tanmateix que li permetés posar-se un coixí sobre les espatlles per fer-ho més còmodament. En el moment que Atlas li va agafar de nou el món perquè pogués col·locar-se bé el coixí, Hèracles va aprofitar-ho per esmunyir-se i agafar les pomes, deixant el tità un altre cop sota el pes del món.

### **10.3. Mort i divinització d'Hèracles**

Hèracles s'havia separat de la seva primera muller Mègara arran de la mort dels seus fills. Es va tornar a casar amb Deianira, filla del rei de Calidó, i hi va tenir també diversos fills. Per culpa del centaure Nessos Deianira va provocar involuntàriament la mort d'Hèracles. Nessos es dedicava a passar damunt seu els viatgers d'una riba a l'altra del riu Evè a canvi d'un peatge. Com que en una ocasió Hèracles i Deianira van trobar-se que havien de travessar el riu, van sol·licitar els serveis del centaure. Però aquest va aprofitar que transportava Deianira mentre Hèracles restava a la riba per intentar violar-la. En sentir els crits de la seva esposa, Hèracles va disparar-li una fletxa i va ferir de mort Nessos. Tanmateix, mentre estava agonitzant, va aconsellar a Deianira que guardés la seva sang perquè les seves propietats amoroses li permetrien recuperar l'amor d'Hèracles si mai el perdia. Al cap d'un temps Hèracles va emprendre una guerra contra el rei Èurit i, un cop el va haver vençut i conquerit la seva ciutat, va apoderar-se de la seva filla Iole per fer-ne la seva concubina. Això va despertar la gelosia de Deianira i la por de perdre el seu amor. Així és que, quan Hèracles va enviar a buscar una túnica apropiada per celebrar l'acció de gràcies per la victòria erigint un altar a Zeus, ella va xopar la túnica amb la sang de Nessos i la va fer arribar al seu marit. Durant el sacrifici es va revelar els veritables poders de

la sang de Nessos: la túnica deixava anar un verí que va cremar la pell d'Hèracles, alhora que s'hi adheria de tal manera que era impossible treure-se-la sense arrancar-se trossos de carn. Moribund, va ser transportat a casa seva i, en arribar-hi, Deianira es va adonar horroritzada que havia causat la mort del seu estimat espòs i es va suïcidar. A Hèracles encara li van quedar forces per ascendir al mont Eta i aixecar la seva pròpia pira funerària. Tanmateix, en pujar-hi al damunt, va trobar-se que cap dels seus acompanyants gosava encendre el foc, fins que ho va fer Filoctetes, que en recompensa va rebre l'arc i les fletxes de l'heroï. Mentre la foguera cremava es va sentir un tro enmig de la fumera i Hèracles va ser arrabassat fins a l'Olimp. Cremades les seves restes mortals, va ser acceptat pels déus com un d'ells. Fins i tot s'hi va reconciliar Hera, que el va adoptar com a fill. A l'Olimp va gaudir de la immortalitat i va casar-se amb Hebe, deessa de la joventut.

## **11. JÀSON I ELS ARGONAUTES**

Al nord de Grècia, a la Tessàlia, el rei de Iolcos, Èson, va ser destronat i empresonat pel seu germanastre Pèlias. Pèlias va apoderar-se del regne, però un oracle el va alertar respecte a un home amb una sola sandàlia. Jàson, el fill del rei, es va salvar, i fou confiat al centaure Quiró perquè l'eduqués. Quiró li ensenyà a caçar i guerrear, i quan va arribar a l'edat adulta, Jàson va emprendre el camí cap a Iolcos per alliberar el seu pare i ajudar-lo a recuperar el tron. Després de caminar uns quants dies va arribar a la riba d'un riu, on va trobar una velleta que no podia travessar-lo. Jàson la va pujar a coll-i-be i va passar a l'altra banda. Tot i que estigué a punt d'ofegar-se, no la va deixar fins que arribaren a terra. Allà s'adonà que havia perdut una sandàlia, però la vella, que no era sinó Hera, havia recuperat el seu aspecte habitual i li prometé el seu ajut en endavant. Tot seguit la deessa desaparegué i Jàson continuà el seu camí. Finalment arribà a Iolcos i va entrar decidit al palau de Pèlias, el qual es va alarmar de veure algú calçat només amb una sandàlia i més quan va saber que es tractava del seu nebot. Per sortir del pas es va comprometre a accedir a retornar el regne a Èson si abans Jàson aconseguia el velló d'or, amb l'esperança que el jove morís en aquesta perillosa empresa. El velló havia pertangut a un marrà amb la llana d'or fill de Posidó i aleshores era guardat zelosament a la remota Còlquida pel rei Eetes. Refiat d'aquesta promesa, Jàson començà els preparatius per a l'expedició. Va encarregar a Argos la construcció d'una nau de cinquanta remes, que anomenà Argo. El mascaró el bastí la deessa Atena dotat d'una veu profètica. Per formar la tripulació, Jàson convocà tots els herois de Grècia a acompanyar-lo en un viatge tan ple de risc com de glòria. Cinquanta herois acudiren coratjosos a la crida, entre els quals Hèracles i Hílas, els bessons Càstor i Pòl·lux, Teseu, Orfeu, Càlais i Zetes, Peleu, Acast, fill de Pèlias, i una única dona, Atalanta, que superava els homes en l'arc i en la cursa. Tots ells, als quals es va afegir Argos, reberen el nom d'Argonautes, és a dir "navegants de l'Argo", i s'embarcaren a les ordres de Jàson. Al cap de poc arribaren a l'illa de Lemnos, poblada només per dones, que havien mort els seus homes per la poca atenció que els prestaven. Com és d'esperar, cinquanta herois de cop foren molt ben acollits per les lèmnies i la seva reina Hipsípila, tant que s'oblidaren de la seva missió fins que Hèracles els exhortà a partir. Passat l'Hel·lespont, en una escala a la Mísia, Hílas, jove amant d'Hèracles, anà a buscar aigua i fou raptat per les nimfes d'una font, captivades per la seva bellesa. Hèracles el cercà llargament en va, sense preocupar-se de tornar a la nau,

que reemprengué la navegació sense ell. A la Tràcia van trobar Fineu, un endeví a qui els déus havien imposat un càstig doble per haver revelat als mortals els seus secrets: no solament l'havien deixat cec sinó que, a més, l'havien condemnat a viure turmentat per les Harpies, monstruoses aus amb cap de dona que li arrabassaven i li embrutaven amb excrements les abundants viandes parades davant seu cada volta que anava a menjar-les. Càlais i Zetes, els dos fills alats de Bòreas, el vent del nord, van perseguir-les fins a aconseguir el seu solemne jurament de deixar de fer sofrir Fineu. Aquest, a canvi del favor, els va aconsellar la manera de passar les Simplègades, unes enormes roques flotants que obrien i tancaven l'entrada del mar Negre xocant entre si. En arribar-hi, seguint les instruccions de l'endeví, els Argonautes van deixar anar un colom que va aconseguir travessar-les perdent tan sols una ploma de la cua. De la mateixa manera l'Argo va reeixir a passar amb la pèrdua d'una taula de la popa. Des d'aleshores les Ciànees van restar immòbils. Creuant el mar Negre arriben per fi a la Còlquida, on Jàson es presenta davant el rei Eetes i li demana el velló d'or. Eetes accepta donar-l'hi si Jàson sol aconsegueix abans dues difícils proves: junyir dos enormes toros ferotges amb peülles de bronze que respiraven foc i tot seguit arar amb ells un camp i sembrar-hi les dents del dragó de Cadme. Amb l'ajut de les arts màgiques de Medea, filla d'Eetes, que s'enamora perdudament de Jàson, pot realitzar aquests treballs i a més desfer-se dels homes armats que sorgeixen de la terra en sembrar-hi les dents del dragó. Tot i així Eetes no té la intenció de lliurar-li el velló sinó de assassinar a traïció tots els Argonautes. És altre cop Medea que els ajuda: després que ella adorm el dragó que el custodiava, s'apoderen del velló penjat d'un arbre i fugen en l'Argo tot emportant-se Apsirt, el petit germà de Medea. Quan s'adonen que Eetes els persegueix, Medea esquartera el seu germà i n'escampa els membres pel mar perquè el seu pare perdi el temps recollint-los i abandoni la persecució. En la tornada els Argonautes es veuen obligats a fer una llarga volta: naveguen pel Danubi, l'Adriàtic i el Po fins a la Gàl·lia i a continuació costegen la península Itàlica. Després de ser purificats de la mort d'Apsirt per Circe, tia de Medea, es desvien cap al nord d'Àfrica i seguidament passen per Creta, on la fetilleria de Medea destrueix Talos, un gegantí autòmat de bronze que allunyava els vaixells de l'illa llançant-los immenses pedres. A la fi arriben a Iolcos i lliuren el velló a Pèlias, que mentrestant ha mort els pares de Jàson. La venjança de Medea és terrible: amb enganys convenç les filles de Pèlias que, després d'esquarterar-lo, podran rejuvenir el seu pare bullint-ne els membres amb els filtres que ella mateixa els proporciona. Com a càstig per la mort de Pèlias Medea i Jàson són desterrats de Iolcos per Acast, que succeeix el seu pare en el tron, i anaren a viure a Corint, ben acollits pel rei Creont. Durant deu anys visqueren feliços i tingueren dos fills fins que s'esdevingueren els fets narrats per Eurípides a la tragèdia Medea: Jàson decidí divorciar-se de Medea i casar-se amb la jove filla del rei. A punt de celebrar-se el casament, Medea, enfollida de gelos i despit, envià a la seva rival una vestit embruixat que abrasà la núvia en posar-se'l i el seu pare quan l'anava a auxiliar. Però la seva venjança no s'aturà aquí sinó que arribà a l'atrocitat de matar els fills que ella mateixa havia tingut amb Jàson. Després fugí a la cort del rei Teseu d'Atenes.

## **12. LA GUERRA DE TROIA**

### **12.1. El judici de Paris**

Tot va començar amb la disputa de Zeus i Posidó per la Nereida Tetis, nimfa del mar. Tanmateix els dos germans van decidir donar-la a un mortal quan van saber per un oracle que el fill de Tetis seria més poderós que el seu pare. L'afortunat va ser Peleu, rei dels mirmídon. Tetis va sentir-se humiliada per l'elecció i el va rebutjar. L'única sortida de Peleu va ser, doncs, raptar-la. Així és que Peleu va amagar-se en una cova on solia anar la Nereida i, quan ella va entrar-hi, s'hi va llençar a sobre i la va subjectar. Per escapar-se'n, Tetis es va anar convertint successivament en foc, aigua, vent, tigre, lleó, serp, ocell i finalment en una sípia enorme que va deixar-lo tot empastifat de tinta. Com que Peleu no la va deixar anar ni un sol moment s'hi va haver de rendir i cedir al casament. Les noces de Peleu i Tetis van ser les més sonades de totes les de l'Antiguitat: es van celebrar amb l'assistència de tots els déus olímpics, de les Nereides, germanes de Tetis, les Muses i els Centaures. Una deessa no va ser-hi convidada: Eris, la Discòrdia. Tot i així es va presentar al casament i, com a venjança, va llençar enmig de tothom una poma d'or amb la dedicatòria "per a la més bella". De seguida tres deesses van començar a barallar-se per la poma, creient cadascuna d'elles que era la mereixedora: Atena, Hera i Afrodita. Les tres va acudir a Zeus, el qual no va gosar pronunciar-se, sinó que per defugir el compromís de la tria, va decidir que, tractant-se d'un concurs de bellesa, el jutge hauria de ser l'home més bell de tots. El designat va ser Paris, també anomenat Alexandre, fill de rei Príam de Troia. S'esqueia que Paris vivia com un pastor en el mont Ida, perquè un oracle, segons el qual Paris portaria la ruïna a Troia, havia persuadit els seus pares d'abandonar-lo en el mont Ida, prop de Troia. Tanmateix Zeus i Temis (la Justícia) havien determinat la guerra de Troia per destruir-la i per reduir la població excessiva de la Terra, i així Paris va ser salvat de la mort per fer complir els designis de Zeus. En efecte, uns pastors el van recollir i criar com a fill propi i, per tant, va créixer entre bous i vaques. Hermes, seguint les ordres de Zeus, va conduir les tres rivals davant Paris, que es va quedar bocabadat davant les tres belleses que se li van aparèixer tot d'una. Però passat el primer moment d'estupefacció quan Hermes li explicà quina missió li havia encomanat Zeus, Paris va intentar treure tot el partit que pogués d'aquell do caigut del cel. Així és que -conta l'escriptor grec Llucià- va demanar veure les tres deesses nues i també per separat. Quan a cadascuna li va tocar el seu torn, provà de subornar el jutge amb una recompensa: Hera li va oferir convertir-lo en rei d'Europa i Asia, Atena fer-lo invencible en la batalla, i finalment Afrodita li prometé l'amor de la dona més formosa del món. Enlluernat per la seva promesa, Paris va escollir Afrodita com la més bella, atraient-se d'aquesta manera l'odi per sempre més d'Hera i Atena envers ell i envers la seva ciutat, Troia.

### **12.2. El rapte d'Hèlena**

La dona més bonica resultà ser Hèlena, muller del rei Menelau d'Esparta. La mare d'Hèlena, Leda, s'havia casat amb Tindàreu, rei d'Esparta. Zeus, però, se'n va enamorar i s'hi va unir, sota la forma d'un cigne, el mateix dia que Tindàreu. D'aquest doble aparellament Leda va pondre dos

ous; de l'un van néixer Hèlena i Pòl·lux, fills de Zeus; de l'altre, Clitemnestra i Càstor, engendrats per Tindàreu. Quan Hèlena va arribar a l'edat de casar-se, la fama de la seva bellesa va atraure una multitud de prínceps (fins a quaranta-un) de tot Grècia que demanaven la seva mà: Odisseu, Àiax, Pàtrocle, Idomedeu, Filoctetes, Diomedes, Menelau... Tindàreu, no sabent què fer per no ofendre cap d'aquells poderosos pretendents refusant-los el matrimoni amb la seva filla, va obligar-los tots a jurar respectar la tria que fes la mateixa Hèlena fins al punt d'ajudar el marit a defensar la fidelitat de la seva esposa. Hèlena va escollir Menelau. Mentrestant Paris va ser finalment reconegut com a fill de Príam en el decurs d'uns jocs que el rei celebrava cada any en record del fill que creia mort. Paris va vèncer els seus germans en totes les proves i, quan aquests, rabiosos, l'anaven a matar, el pastor que l'havia criat va confessar l'autèntica personalitat de Paris. En la seva nova dignitat de príncep, a Paris no li costà gaire armar una expedició amb l'objectiu de raptar Hèlena. Va dirigir-se a Esparta i es va presentar com a amic al palau de Menelau, el qual l'acollí amb tots els honors deguts a un hoste. Però Paris, traint la seva hospitalitat, va seduir Hèlena gràcies a la seva bellesa, augmentada per les arts d'Afrodita. Escaparen cap a Troia, havent-se apoderat, a més, d'una bona part dels tresors de Menelau. El troians acceptaren els fugitius a Troia, ja que els encisos d'Hèlena els van fer oblidar els perills a què els exposava la follia de Paris.